

SCENARIUSZ DLA NAUCZYCIELI

opracowany w projekcie pt.

Bądź bezpieczny w szkole – bądź bezpieczny w życiu

Projekt Bądź bezpieczny w szkole – bądź bezpieczny w życiu korzysta z dofinansowania o wartości 86 735,70 EUR otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Funduszy EOG.

Celem Projektu jest opracowanie i uaktualnienie oferty kształcenia na różnych poziomach edukacji (z wyłączeniem VET) poprzez stworzenie programu szkolenia dla nauczycieli, scenariuszy rozmów/zajęć, zapewnienie modułu wspierającego i stworzenie publikacji podsumowującej projekt, a w konsekwencji przyczynienie się do zmniejszenia różnic społecznych (również w obrębie EOG).

TEMAT SCENARIUSZA: Konflikty rówieśnicze

Wprowadzenie

Konflikty rówieśnicze są naturalną częścią procesu kształtowania się kompetencji społeczno-emocjonalnych. Sytuacje konfliktowe uczą dzieci porozumiewania się, wyrażenia swoich poglądów, ale też stawiania granic i przestrzegania zasad. Niestety wraz z tymi umiejętnościami dzieci odkrywają też te negatywne zdolności jak: manipulacja, wykorzystywanie czy nawet agresja słowna lub fizyczna. Dlatego ważne jest, aby dorośli a w szczególności ważni dorośli tacy jak rodzice i nauczyciele pokazywali, jak rozwiązywać bieżące konflikty sposób konstruktywny, wspierający dobre zmiany i minimalizujący negatywne konsekwencje.

W klasie spotykają się dzieci z różnych domów i odmiennych środowisk wychowawczych. Dzieci przejawiają różne zainteresowania, przyzwyczajenia i sposoby komunikowania się. Zdarza się, że różnice między nimi są tak duże, że dochodzi do nieporozumień, kłótni, a nawet zaburzeń w relacjach rówieśniczych. Dziecięce konflikty są zazwyczaj bardzo intensywne, pełne emocji, wzruszeń, ale też impulsywnych zachowań, szybkich osądów i wymierzenia sprawiedliwości. W sytuacjach trudnych dzieci potrzebują wsparcia dorosłych, którzy wskażą, jak radzić sobie podczas pojawiających się nieporozumień czy konfliktów.

Cel ogólny

- Rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych

Cele szczegółowe

- Poszerzenie wiedzy na temat technik i strategii radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych
- Poznanie znaczenia nowych pojęć takich jak: konflikt, rozejm, mediator, kompromis...
- Uczenie się budowania prawidłowych relacji i komunikacji interpersonalnych
- Dostrzeganie i akceptacja różnorodności, potrzeb innych
- Kształcenie umiejętności relacji międzyludzkich
- Rozwijanie empatii wobec siebie i innych ludzi
- Rozwijanie umiejętności

Odbiorcy

Uczniowie szkół podstawowych

Czas trwania

Jednostka lekcyjna (45 minut) z możliwością przedłużenia do 3 lub 4 spotkań

Zalecane formy, metody i techniki pracy

Dyskusja, praca w grupach, praca indywidualna, scenki sytuacyjne, mini wykład

Wykaz materiałów pomocniczych

Słownik, tablet lub komórka (z dostępem do Internetu)

Środki i pomoce dydaktyczne

Wizytówki (identyfikatory) lub karteczki z agrałkami, pisaki, kolorowe karteczki (5 kolorów), 5 arkuszy (A4)

Przebieg zajęć

Powitanie i przedstawienie się uczestników

Prowadzący spotkanie przedstawia się na forum grupy i przekazuje podstawowe informacje dotyczące zajęć.

Dzień dobry, witam Was serdecznie, nazywam się .... i jestem z zawodu ... (pedagogiem szkolnym, psychologiem, psychoterapeutą...). W dniu dzisiejszym będę prowadził/a dla was szczególnie zajęcia, bo dotyczące konfliktów rówieśniczych.

Jeśli prowadzący nie zna dzieci może zaproponować przygotowanie szybkiej wizytówki na przypinanych wizytówkach. Każdy wpisuje swoje imię (może też ozdobić sobie, tak jak lubi) i przypina na swoje ubranie w widocznym miejscu. Następnie każdy po kolei mówi swoje imię i pokazuje swoją wizytówkę.

Materiały: wizytówki (identyfikatory) lub karteczki z agrałkami, pisaki.

Określenie potrzeb i oczekiwań

Dzisiejsze nasze spotkanie będzie związane z tematem konfliktów rówieśniczych.

Pytania do grupy:

Czym jest konflikt?

Macie jakieś pomysły jak to słowo zdefiniować?

W grupie dzieci starszych można zadać dodatkowe pytania.

Czy korzystnie jest dla nas przebywać w sytuacji konfliktu?

	<p><i>Jakie wyróżniamy konflikty?</i></p> <p><i>Jakie emocje towarzyszą nam podczas konfliktu?</i></p> <p><i>Czy konflikt zawsze jest niekorzystny?</i></p> <p><i>Czy mogą wynikać korzyści z konfliktu?"</i></p> <p>Prowadzący czeka na odpowiedzi dzieci. Zachęca dzieci do wypowiedzi.</p>
<p>Przyjęcie zasad pracy (kontrakt)</p>	<p>Ważne są zasady pracy w trakcie spotkania, które powinny być konstruowane w sposób pozytywny. Można je zapisać na tablicy lub na dużym arkuszu papieru. Dobrą praktyką jest podpis każdego dziecka pod zasadami, który wpływa czytelną na akceptację zasad i ich przestrzeganie.</p> <p>Przykładowe zasady:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Słuchamy siebie nawzajem. Gdy jedna osoba mówi reszta słucha. Gdy chcemy coś powiedzieć podnosimy rękę. 2. Używamy kulturalnego języka. 3. Dbamy o siebie nawzajem, czyli o nasz nastrój i dobrą zabawę podczas zajęć. 4. Podczas zajęć nie używamy telefonów. <p>W sprawach niewyjaśnionych decyzję ostateczną (wiązącą) podejmuje prowadzący zajęcia.</p>
<p>Szczegółowe treści spotkania</p>	<p>Ćwiczenie 1 – Skojarzenia</p> <p>Zadaniem uczestników będzie znalezienie skojarzeń do słowa KONFLIKT, ale w taki sposób, żeby słowa utworzyły krzyżówkę z hasłem „konflikt”.</p> <p><i>Na słowo „konflikt” przychodzą nam do głowy różne myśli, wspomnienia oraz wyobrażenia trudnych sytuacji. Pomyślmy, z jakimi słowami kojarzy nam się słowo KONFLIKT. Spróbujmy znaleźć takie słowa, które kojarzą nam się ze słowem „konflikt” i mają w sobie poszczególne litery, aby utworzyły nasze hasło (jak w krzyżówce). Na przykład słowo kompromis zaczyna się na literkę, więc wykorzystajmy tę literkę do naszego hasła. Kolejnym słowem, z którym kojarzy nam się konflikt, musi mieć literkę „o”. Kto ma jakiś pomysł?</i></p> <p>Poniżej przykład dla prowadzącego:</p> <p style="text-align: center;">Kompromis</p> <p style="text-align: center;">złOść</p> <p>nieporozumieNie</p> <p style="text-align: center;">nieuFność</p> <p style="text-align: center;">żaL</p> <p style="text-align: center;">nIenawiść</p> <p style="text-align: center;">Krzyk</p> <p style="text-align: center;">kłóTnia</p>

Podsumowanie: prowadzący rozmawia z uczestnikami na temat słów, emocji czy sytuacji z którymi kojarzymy słowo konflikt. Większość słów kojarzy nam się negatywnie? Czy nie lepiej byłoby, gdyby nam się konflikt kojarzył bardziej ze zgodą, pojednaniem czy kompromisem? Zapraszamy dzieci do dyskusji

Ćwiczenie 2 – Jakie znaczenie mają słowa?

Prowadzący dzieli uczestników na mniejsze grupy, rozdając dzieciom kolorowe karteczki (w 5 kolorach). Każdy kolor tworzy grupę. Kiedy grupy się już zbiorą, prowadzący przekazuje im dużą kartę tego samego koloru, na której napisane jest określone słowo. Zadaniem dzieci będzie wyjaśnienie tych nowych pojęć. Mogą wymyślić swoją definicję, skorzystać ze słownika lub z komórki z dostępem do Internetu. Ważne jest to, żeby pojęcie zapisać w najprostszych słowach, tak żeby każdy zrozumiał.

Wersja dla młodszych dzieci: uczestnicy rozmawiają na temat słów, jakie mogą mieć znaczenie, następnie prowadzący prowadzi taką dyskusję, aby dzieci zrozumiały jakie mają znaczenie. Można też definicję nagrać na dyktafon i puścić potem w trakcie omawiania na forum grupy.

Moi drodzy każdy teraz wylosuje jedną karteczkę, jak widzicie mają różne kolory. Kolory karteczek podzielą was na mniejsze grupy. Teraz każda grupa dostanie swoje pojęcie do wyjaśnienia. Będą to pojęcia, które mają istotne znaczenie podczas konfliktu: agresja, współpraca, kompromis, unikanie, mediacja. Mamy do dyspozycji Słownik, tablet i mój telefon. Możemy w tych źródłach znaleźć znaczenie słów, które macie na dużych kartkach. Możecie definicje tych pojęć wymyślać też sami, jeśli je znacie i rozumiecie. Powodzenia 😊

Podsumowanie: czy warto znać znaczenie słów? Jakie macie refleksje? Co was zaskoczyło?

Ćwiczenie 3 – Kto ma rację?

Prowadzący wybiera dwóch ochotników.

Wskazówka dla prowadzącego: Jeśli nikt by się nie zgłaszał lub prowadzący chciałby wybrać kogoś losowo można poprosić kilka osób o podanie cyfry np. 3, inny poda 6, a inny 1. Suma tych cyfr to 10, więc prowadzący odlicza losowo do 10 i jest wybrany pierwszy uczestnik.

Prowadzący pokazuje wybranym osobom cyfrę 6 (najlepiej w większym formacie z pianki, można też narysować ją grubym pisakiem). Prowadzący ustawia dzieci po przeciwnych stronach cyfry. Jedno dziecko widzi cyfrę 6, a drugie (z drugiej strony) 9. Zadaniem dzieci jest przekonanie kolegi o słuszności tego jaką cyfrę widzi (z zachowaniem kultury wypowiedzi i argumentów).

Wnioski: rozmowa z dziećmi na temat sytuacji, jakie mają propozycje rozwiązań, kto z uczestników miał rację? Jakie mają wnioski? Czy obie strony konfliktu mogą mieć rację? Jak znajdziemy kompromis w tej sytuacji? Zachęcamy dzieci do wypowiedzi.

Ćwiczenie 4 – Zabawa „kula”

Prowadzący ustawia dzieci w kręgu. Podczas tej zabawy dzieci mogą stać lub siedzieć na krzeselkach, ale najważniejsze jest to, żeby się widziały nawzajem i miały możliwości ruchu. Zadanie ma na celu wyobrażenie sobie, że możemy sobie wspólnie poradzić z danym konfliktem. Ważne jest pokazanie dzieciom, że mamy różne wyjścia z trudnych sytuacji (nawet w formie diagnozy). Jest to bardzo uproszczony sposób, ale pomaga zrobić pierwszy krok, zmniejszyć napięcie i wprowadzić w grupie przyjemną atmosferę.

Wskazówka dla grupy młodszej: Jeśli w grupie mamy dzieci młodsze lub ze spektrum autyzmu to warto taką kulę mieć w rzeczywistości. Może to być piłka lub balon.

Wyobraźcie sobie, że mam tutaj kulę, w której jest zamknięty jakiś konflikt, nieporozumienie. Zabawa polega na wyobrażeniu sobie, że przekazuje wam taką kulę konfliktową. Każdy może przyjrzeć się tej kuli a następnie przekazać ją komuś z grupy, może też przekazać ją mnie lub jej po prostu nie przyjąć. Umówmy się na gest odmowy poprzez: wystawienie rąk do przodu w geście stop, następnie poruszenie palcami i powiedzenie „brrrrr...” Kula na niby wraca do poprzedniego właściciela. Nie można trzymać samemu zbyt długo, dlatego podajemy ją sobie. Każdy może pokręcić kulą, tak jak lubi. Wszystkie pomysły są tutaj dobre. Zaczynamy.

Prowadzący gestem pokazuje, że ma w ręce kulę, bawi się z nią chwilę, a potem przekazuje następnej osobie. Zabawa kończy się w momencie, kiedy kula 2-3 raz wraca do prowadzącego lub dzieci nie chcą się dalej bawić. Dzieci mogą wspólnie wymyślić co zrobić z tą niewidzialną kulą na zakończenie. Można ją wypuścić przez okno, ugnieść zmniejszyć i wyrzucić do kosza. Z balonika można wypuścić powietrze.

Ćwiczenie 5 – Jak powstaje konflikt

Konflikt to pewnego rodzaju nieporozumienie, niezgodność interesów. Mówi się, że konflikt to zjawisko powszechne. Jak powstaje konflikt?

Podzielę was na 2 grupy. Waszym zadaniem będzie wymyślenie sytuacji konfliktowej, takiej jaką spotykacie najczęściej w szkole, w domu czy na podwórku. Nie musi to być poważny konflikt może on dotyczyć miejsca w klasie, możliwości korzystania z różnych przywilejów szkolnych. Jeśli przyjdzie Wam do głowy jakiś przykład, to spróbujcie przygotować scenkę. Przydzielcie sobie role, jedna osoba może być reżyserem. Scenki powinny być krótkie. Pamiętajcie o zachowaniu poczucia bezpieczeństwa dla każdego „aktora”.

Prowadzący ustala czas na przygotowanie się do scenki. Podchodzi do dzieci i dopytuje jakie mają pomysły na to zadanie. Następnie dzieci prezentują scenki.

Podsumowanie: *jak czuliście się odgrywając scenkę konfliktową? Jakie emocje wam towarzyszyły? Komu było łatwiej? Czy wiecie, jak rozwiązać te*

konflikty? Zachęcamy dzieci do wypowiedzi.

Ćwiczenie 6 – Style radzenia sobie w konflikcie

W sytuacji konfliktu ludzie różnie sobie radzą. W poprzednim zadaniu przedstawiliście 2 scenki. Jak bohaterowie tej sytuacji mogą sobie poradzić?

Znamy kilka stylów radzenia sobie w sytuacjach trudnych, konfliktowych.

UNIKANIE

Możemy unikać konfliktu, czyli ignorować problem, a jego rozwiązanie odłożyć na później. Takie rozwiązanie można wybrać wtedy, gdy nie czujemy się zbyt bezpiecznie lub wtedy, kiedy widzimy, że konflikt nie będzie prowadził do niczego dobrego.

ULEGANIE

Ta strategia polega na łagodzeniu sytuacji, zmianie własnego zdania i rezygnacji z własnych racji, by uzyskać wstępne porozumienie. Taką strategię wybiera się wtedy, gdy jedna strona ma zbyt dużą przewagę a zerwanie dobrych relacji będzie bardzo niekorzystne.

AGRESJA

Takie zachowanie występuje wtedy, kiedy jedna strona skupia się na swoich interesach i racjach bez względu na zdanie innych i ich potrzeby. Często w konfliktowi towarzyszy obraźliwy język, wymuszanie zdania lub groźby fizyczne. Ten sposób jest bardzo krzywdzący i nieodpowiedni.

KOMPROMIS/ WSPÓŁPRACA

To zrezygnowanie z części swojego stanowiska przez obie strony w celu wypracowania porozumienia. Często pomocny będzie mediator, czyli osoba która pomoże ustalić rozwiązanie korzystne dla obu stron.

Podsumowanie: prowadzący rozmawia z dziećmi który ze sposobów radzenia sobie jest najbardziej popularny, który jest nieprawidłowy a którego chcieliby się nauczyć częściej korzystać.

Ćwiczenie 7 – Sytuacje konfliktowe – jak sobie radzić?

Dzieci wybierają sposób radzenia sobie jednym z wcześniej omówionych stylów i próbują przedstawić poprzednie scenki (z ćwiczenia 5) w taki sposób jaki wybrały. Może to być np. unikanie lub współpraca.

Uwaga: dla wypracowania pozytywnego modelowania raczej nie zgadzamy się na wybór agresywnego zachowania. Prowadzący podchodzi do grupki i rozmawia o tym w jaki sposób uczestnicy będą chcieli przedstawić to rozwiązanie i ukierunkowuje na odpowiednie rozwiązania.

Ćwiczenie 8 – Mediator rówieśniczy

W konfliktach rówieśniczych stronami (czyli uczestnikami sporów) są najczęściej uczniowie. Pomocną osobą do rozwiązywania takich konfliktów może stać się mediator rówieśniczy.

	<p><i>Jakie cechy powinien mieć taki uczeń?</i></p> <p>Prowadzący naprowadza dzieci w kierunku odpowiedzi (na przykład to: uczeń cieszący się zaufaniem i autorytetem wśród rówieśników i nauczycieli, może też być z klas starszych, czasem może być przeszkolony w zakresie mediacji rówieśniczych przy obecności wychowawcy lub nauczyciela, który ma kompetencje mediatora konfliktów rówieśniczych).</p> <p><i>Kto z dzieci chciałby spróbować być mediatorem?</i> Do zadania wybieramy scenkę z ćwiczenia 5. Prowadzący prowadzi spotkanie według planu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapoznanie się z sytuacją- ogólne informacje. 2. Argumenty jednej strony konfliktu. 3. Argumenty drugiej strony konfliktu. 4. Pytania dodatkowe mediatora. 5. Propozycje wyjścia z sytuacji konfliktu mediatora i nauczyciela. 6. Propozycje/ wnioski stron konfliktu. 7. Wnioski do rozwiązania konfliktu. <p>Podsumowanie: prowadzący rozmawia z dziećmi czy w sytuacji konfliktu osoba mediatora rówieśniczego byłaby przydatna. Warto zapytać dzieci o ich wnioski i refleksje.</p>
<p>Podsumowanie spotkania (informacja zwrotna)</p>	<p>Na zakończenie prowadzący podsumowuje to, co wydarzyło się podczas spotkania. Można zapytać dzieci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Co wam się najbardziej podobało podczas zajęć?</i> • <i>Co wam się najmniej podobało?</i> <p>W grupie dzieci młodszych można na zakończenie przygotować wspólny plakat. Na dużym arkuszu dzieci rysują w wolnym miejscu to co im się kojarzy ze słowem „współpraca lub zgoda”. Na zakończenie prezentujemy plakat i oglądamy nasze wspólne dzieło. Można też podzielić arkusz na mniejsze części, by w parach rysowały, a później skleić to w jeden wielki plakat. Prowadzący powinien rysować z dziećmi 😊</p>

Uwagi do realizacji

Zestaw zadań i ćwiczeń jest do wyboru przez prowadzącego, który dobiera je do potrzeb zespołu i problemów w klasie.

Literatura/netografia

Scenariusze powstały na podstawie pracy własnej oraz wieloletniego doświadczenia w pracy z dziećmi głównie w nurcie poznawczo-behawioralnym oraz z grupami dzieci, w tym z zespołem hiperkinetycznym (ADHD), opozycyjno-buntowniczymi zachowaniami i zaburzeniami zachowania oraz dziećmi z diagnozą z zakresu spektrum autyzmu.

<https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/2943/ostafinska->

[molik_wysocka_radzenie_sobie_w_sytuacjach_trudnych_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

<https://e-psychologiawychowawcza.pl/api/files/view/7036.pdf>

https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl/wp-content/uploads/2015/09/metody-rozwiazywania_all.pdf

<https://psychologia.edu.pl/czytelnia/59-niebieska-linia/480-mediacje-w-konfliktach-z-udzialem-dzieci.html>

<https://mediator.org.pl/o-mediacji/mediacje-rowniesnicze/>

<https://archiwum-bip.men.gov.pl/wp-content/uploads/sites/2/2020/04/standardy-mediacji-rowiesniczych-mediacji-w-konfliktach-rowiesniczych-szkolnych.pdf>
